

SOSYAL GÜVENLİĞİMİZDEKİ SON GELİŞMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Suat UĞUR*

I. GİRİŞ

İnsanoğlu varolduğundan beri hastalık, sakatlık, işsizlik, yaşlılık, ölüm vb. çok sayıda tehlikelerle karşı karşıya kalmaktadır. Herkesin karşılaşılabileceği bu tehlikeleri ortadan kaldırmak ve mümkün olduğunca sonuçlarını azaltmak için önlemler alınmaktadır. Amaç bu tehlikelerle karşılaşan bireylerin başkasının yardımına gerek kalmaksızın hayatlarını devam ettirebilmelerini sağlamaktır. İşte insanlardaki bu geleceği güvence altına almak gereksinimiyle ortaya çıkan sosyal güvenlik düşüncesi¹ zaman içinde olgunlaşarak sosyal güvenliğin kurumlaşmasını sağlamıştır. Tehlikeler, gelecek nesiller için de söz konusu olduğundan, sosyal güvenlik her dönem ve her toplum için evrensel bir ihtiyaç olmakta ve nihayetinde de çağdaş uygarlığın simgesi olarak kabul edilmektedir.

Çağdaşlaşmanın simgesi olan sosyal güvenlik için, zaman içindeki gelişmeler ve yeni ihtiyaçlar karşısında özellikle kapsam ve yöntem açısından yeniden yapılanma gereksinimi duyulmaktadır. Bu gereksinimler sonucunda sosyal güvenliğin standardizasyonu bakımından önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Çalışmamızda, sosyal güvenliğimizin yeni standartları olan işsizlik sigortası, emekliliğe hak kazanma ile ilgili değişiklikler ve bireysel emeklilik ile ilgili yapılan düzenlemeler hakkında durum değerlendirmesi yapılmaktadır.

II. SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİMİZDEKİ SON DEĞİŞİKLİKLER

Sosyal güvenlik sistemimiz dünya standartları açısından ele alındığında toplumun büyük kesimine sosyal güvence veren bir yapıya sahip bulunmaktadır. Kapsam açısından yakın geçmişte işsizlik sigortası ve aile yardımları dışında eksikliği bulunmayan sosyal güvenlik sistemimiz, 1 Haziran 2000 tarihinden itibaren yürürlüğe giren ve 1 Mart 2002 tarihinden itibaren de

---

* Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Arş. Gör.

¹ TUNCAY Can: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 9.Bası, İstanbul-2000, s.XXV.

ilk sonuçlarını vermeye başlayan işsizlik sigortasıyla² önemli bir eksikliğini de daha gidermiştir.

İşsizlik sigortasını kuran 4447 sayılı kanunla emekliliğe hak kazanma koşullarında da önemli değişiklikler yapılmış, ancak kademeli geçişe ilişkin maddeleri Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir³. Söz konusu yasanın Anayasa Mahkemesince iptal edilmeyen maddelerinde de yasanın yürürlüğe girdiği tarihten sonra ilk defa çalışmaya başlayanları etkileyen önemli düzenlemeler bulunmaktadır. İptal edilen maddelere ilişkin yeni düzenleme getirilmiş⁴ ve 23 Mayıs 2002 tarihinden önce sigortalı olarak çalışanların emeklilik haklarına için yeniden kademelendirme yapılmıştır.

Yakın geçmişte sosyal güvenlik sistemimizle ilgili bir yenilik daha olmuştur. Gelişmiş ülkelerde sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı özelliğe sahip olan ve emeklilik dönemlerinde bireylere daha iyi yaşam standartları sağlamayı amaçlayan bireysel emeklilik ile ilgili düzenleme ülkemizde de yasalaşmıştır⁵. Yapılan bu düzenleme ile bireylere emeklilik dönemlerinde daha iyi yaşam standardı verilmesi hedeflenmektedir.

Şimdi sırayla sosyal güvenlik sistemimizde yapılan bu son değişiklikler ele alınarak incelenecektir.

A. İŞSİZLİK SİGORTASI

İşsizlik sigortası; bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, kendi istek ve kusuru dışında işini kaybedenlere, uğradıkları gelir kayıplarını kısmen de olsa karşılayarak kendilerinin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önleyen, sigortacılık tekniği ile faaliyet gösteren, devlet tarafından kurulan zorunlu bir sigorta koludur⁶.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere işsizlik sigortasının asıl amacı, sigortalının ve aile bireylerinin belli süreyle gelir kayıplarını kısmen de olsa gidererek onların zor durumlarla karşılaşmalarını önlemektir. Bu amacı gerçekleştirmek için işsizlik ödeneğini hak edişin bir takım ön koşullarının yanı sıra, bireyleri çalışmamaya teşvik ederek işsizliği arttırmamak için işsizlik ödeneğinin miktarının ve ödeneğin alınacağı sürenin de bazı sınırları

---

² Bkz 25.08.1999 Tarih ve 4447 Sayılı Kanun, 08.09.1999 Tarih ve 23810 Sayılı Resmi Gazete.

³ Bkz 23.11.2001 Tarih ve 24592 Sayılı Resmi Gazete.

⁴ Bkz 23.05.2002 Tarih ve 4759 Sayılı Kanun, 01.06.2002 Tarih ve 24772 Sayılı Resmi Gazete.

⁵ Bkz 28.03.2001 Tarih ve 4632 Sayılı Kanun, 07.04.2001 Tarih ve 24366 Sayılı Resmi Gazete.

⁶ Bkz 4447 Sayılı Kanun, m.47.

bulunmaktadır⁷. Ödeneğin miktarına konulan sınırlarla işsiz kalan sigortalıya minimum düzeyden bir yaşam standardı verilmesi amaçlanmaktadır. Ödeneğin süresinin de belli olmasıyla sigortalıya bu süre içinde yeni iş bulmak için fırsat verilmiş olmakta ve bu süre kısıtlılığı nedeniyle sigortalının yeni iş bulmaktan ve bulduğu işte çalışmaktan kaçınmasının önüne geçilmeye çalışılmaktadır.

Başta gelişmiş ülkelerde olmak üzere pek çok ülkede uygulanan işsizlik sigortası, yıllarca süren çalışmalardan ve tartışmalardan sonra ülkemizde de uygulanmaya başlamıştır. Henüz vereceği sonuçlar açısından çok genç olan işsizlik sigortası sistemimiz genel olarak dünya standartlarına yakın özellikler taşımaktadır. Ancak ülkemizin kendine has özelliklerinin olmasından hareketle lehte ve aleyhte bir takım eleştiriler de yapılmaktadır. Bu noktadan hareketle işsizlik sigortasından yararlanmaya hak kazanmanın şartları ve hak kazanılan işsizlik ödeneğinin süresi ve miktarı üzerinde değerlendirme yapmak yararlı olacaktır.

İşsizlik sigortasını düzenleyen 4447 sayılı kanunda; bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, kendi istek ve kusuru dışında işini kaybeden, 120 günü işten ayrılmadan önceki dönemde kesintisiz olmak üzere son üç yılda en az 600 gün prim ödeyenlerin 180 gün, en az 900 gün prim ödeyenlerin 240 gün, en az 1080 gün prim ödeyenlerin 300 gün süre ile işsizlik ödeneğinden yararlanacakları belirtilmektedir. Burada ödenen prim süresi ile alınacak işsizlik ödeneğinin süresi arasında bir çelişki vardır. Doğru orantı yapıldığında 600 gün prime 180 ödenek veriliyorsa 900 gün prime 270, 1080 gün prime de 324 gün süreyle işsizlik ödeneği verilmesi gerekmektedir. Oysa yasaya göre 900 ve 1080 gün prim ödeyenler mağdur edilmiş olmaktadır.

Yasaya göre işsiz kalan sigortalıya Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) yeni bir iş bulmaya çalışacaktır. Ancak sigortalı işsize yeni bir iş bulacak olan İŞKUR işsizlik ödeneği süresince sigortalıya gerçekten uygun bir iş bulmakta gereken gayreti gösterebilecek midir? Daha da önemlisi İŞKUR, sigortalıya işsizlik ödeneği süresi içerisinde iş bulamazsa, acaba işsizlik ödeneği kesildikten sonra bu işsize iş bulmada da aynı gayreti göstermeye devam edecek midir? Hizmet için gereken insan kaynakları alt yapısını oluşturarak piyasayı ve sigortalıları değerlendirebilecek midir?

İşsizlik sigortası, işsizlik ödeneği süresini doldurmadan işe yerleştirilen birisinin bu işinden de yasa kapsamında ayrılması durumunda, sigortalının daha önce hak ettiği işsizlik ödeneğini kullanmadığı süre kadar işsizlik ödeneğinden yararlanmasını kabul etmektedir⁸. Ancak, işsizlik ödeneğini tamamını veya

⁷ Söz konusu sınırlar için takip eden sayfalara bakınız.

⁸ KUTAL, Metin: “Türkiye’de İşsizlik Sigortası: Uygulamada Doğabilecek Sorunlar ve Çözüm Önerileri” İşsizlik Sigortası Uluslararası Semineri, TİSK, 18 Mayıs 2000-Ankara, s.48.

tamamına yakınına kullanan ve İŞKUR'un bulduğu işe yerleştirilen işçi, yeni işinde işsizlik ödeneğinden yararlanmasını sağlayacak kadar prim ödeyemeden yasa kapsamında işsiz kaldığında işsizlik sigortası bu durumda ne yapacaktır? Bu durum işsizlik sigortasının hedeflenen sonuçlara ulaşmasını zorlaştırabilecektir⁹.

Ülkemizin genel yapısı dikkate alındığında işsizlik ödeneğinden yararlanabilmenin koşullarının çok zor olduğu görülmektedir. Nitekim, işsizlik öncesinde bir işte çalışırken kendi istek ve kusurları dışında işsiz kalanların, son üç yıl içinde ödemiş olmaları gereken en az 600 gün primin en az 120 gününün işten ayrılmadan önceki dönemde kesintisiz olarak ödenmiş olması şartı çok ağırdır. Özellikle işsizliğin ve kayıt dışı istihdamın çok olduğu ülkemizde yaşanan son krizle beraber pek çok kişi hem sürekli hem de sigortalı olarak çalışmamaktadır. Pek çok kişi belki son 3 yıl içinde en az 600 gün sigortalı olarak çalışmış olabilir, ancak son 120 gün (4 ay) kesintisiz sigortalı olarak çalışmamış olma olasılığı çok yüksektir. Bu nedenle, işsizlik ödeneğine hak kazanmak için son 120 gün kesintisiz olarak çalışmış olmak şartının aranmaması yerinde olacaktır. Ayrıca, son 120 gün içinde hangi durumların kesintisiz kabul edilip edilmeyeceği ile ilgili yasada bir ibare bulunmamaktaydı,¹⁰ ancak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan 4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanununun Uygulanmasına İlişkin Tebliğ'de¹¹ hangi sürelerin kesinti olarak sayılmayacağı belirtilmiştir. Tebliğe göre; "hizmet akdinin sona erdiği tarihten önceki son 120 gün içinde, hizmet akdi devam etmekle birlikte, hastalık, ücretsiz izin, disiplin cezası, gözaltına alınma, hükümlülükle sonuçlanmayan tutukluluk hali, kısmi istihdam ile grev, lokavt, genel hayatı etkileyen olaylar, ekonomik kriz, doğal afetler nedeniyle işyerinde faaliyetin durdurulması veya işe ara verilmesi halinde, prim yatırılmayan süreler için SSK kayıtları esas alınacak ve 120 günün hesabında prim yatırılmayan bu süreler kesinti sayılmayacaktır" denilmektedir.

---

⁹ Yeni bir işe yerleştirilen işçinin, yeni işinde yeniden işsizlik ödeneğinden yararlanmasını sağlayacak kadar prim ödeyemeden işsiz kalması durumunda bir defaya mahsus olmak üzere staj süresinin 600 günden daha az olarak aranması daha iyi olabilirdi. Örneğin İngiltere'de işsizlik ödeneği bir yıla kadar (pazar günleri ödeme yapılmadığından bir yıl içinde 312 gün) verilmektedir. 312 günden daha az ödenek alan sigortalı işsiz en az sekiz hafta çalışırsa yeniden bir yıl ödeneye hak kazanmaktadır. Bir yıllık hakkını kullanan sigortalı işsiz, sonraki 26 hafta içinde en az 13 hafta, haftalık 26 saatin altına düşmeyen bir bağımlı hizmet görürse tekrar bir yıl ödenek almaya hak kazanmaktadır. Bkz. SÖZER Ali Nazım: Sosyal Devlet Uygulamaları, T.İ.E.C. Yayın No:8, İzmir-1997, s.64.

¹⁰ Oysa 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 104 ve 105 maddelerinde kısa ve uzun vadeli sigorta kollarında nazara alınmayan süreler belirtilmektedir.

¹¹ Bkz 30.01.2002 Tarih ve 24656 Sayılı Resmi Gazete.

Ekonomik veriler dikkate alındığında, işsizlik ödeneğinden alınabilecek miktar ile işsizlik sigortasına ödenecek prim miktarı arasında da bir orantısızlık görülmektedir. İşsizlik ödeneğinden alınacak aylık miktar, asgari ücretin netinden fazla ve asgari ücretin netinin yarısından az olamayacaktır. Yani en az işsizlik ödeneğine hak kazanan sigortalı ile en çok işsizlik ödeneğine hak kazanan sigortalı arasında en fazla 2 kat fark olacaktır. Oysa işsizlik sigortası prim kesintisinin brüt ücret üzerinden olması nedeniyle prime esas kazancın alt sınırından ödeyen ile üst sınırdan ödeyen arasında prim kesinti miktarları arasında 3-5 kat fark olduğundan yapılan katılımlara göre adil bir edinin olmamaktadır¹². Burada üzerinde durulması gereken önemli bir nokta daha vardır. O da prime esas kazancın alt sınırı ile asgari ücret arasındaki farktır. Örneğin prime esas kazancın aylık alt sınırı 01.07.2002-31.12.2002 tarihlerinde 328 milyon iken aynı tarihlerde asgari ücretin brütünün 251 milyon olması ve aradaki farkların priminin de işverence ödenecek olması işverenlerin ağır olan prim yüklerini daha da ağırlaştırmaktadır. Bu da ödenmeyen ücretten prim alınması gibi çalışma karşılığı olmayan ek bir maliyettir. Anılan nedenle de SSK'da prime esas kazanç alt ve üst sınır tespitinin asgari ücretle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.¹³

Ayrıca işsizlik sigortası için kesilen prim miktarı ile verilecek işsizlik ödeneği miktarı arasındaki orantısızlık, zorunlu tasarruf uygulamasıyla da kıyaslandığında görülmektedir. Zira işsizlik sigortasının hayata geçtiği 1 Haziran 2000 tarihinde sona erdirilen ve işsizlik sigortasına ödenen prim oranında olduğu gibi işverenden %3, işçiden %2 ve devletten %2 olmak üzere toplamda %7 oranında primlerin ödendiği tasarrufu teşvik fonundan çalışanlara her yıl düzenli olarak ödenen nema miktarı, işsizlik sigortasından yararlanmaya hak kazanacak birinin 6 ay süresince alacağı işsizlik ödeneği miktarına yakın bir miktardadır.¹⁴ Başka bir ifadeyle her yıl bütün işçilere 6 ay boyunca alınabilecek işsizlik ödeneği miktarı kadar nema ödenmiş ve ödenmeye de devam edilmektedir (tasarrufu teşvik fonuna 1 Haziran 2000 tarihinden itibaren çalışanlar katkıda bulunmamaktadır). Bu nedenle asgari ücretin netinden daha az olmak zorunda olan işsizlik ödeneğinden 6 ay yararlanabilmek için son üç yıl içinde 600 gün, 8 ay yararlanabilmek için 900 gün ve 10 ay yararlanabilmek

---

¹² 4447 sayılı kanuna göre prime esas kazancın üst sınırı alt sınırının 3 katı olacak ve Bakanlar Kurulu bunu 5 katına çıkarabilecektir. Nitekim Bakanlar Kurulu kararına göre 31.03.2003 tarihine kadar üst sınır alt sınırın 5 katı olarak uygulanacaktır.

¹³ TUNCAY Can: "Prime Esas Günlük Kazanç Sınırlarının Belirlenmesi Çıkmazı" İşveren Dergisi, C:XL, S:5, Şubat 2002, s.29; YÜKSEL Nihat: "Sosyal Sigorta Sistemimiz: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" İşveren Dergisi, C:XL, S:5, Şubat 2002, s.23.

¹⁴ Örneğin brüt ücreti 700.000.000 TL olan bir işçinin Şubat 2002 de aldığı nema miktarı 500.000.000 TL kadardır. Kaldı ki 1 Haziran 2000 tarihinden itibaren Tasarrufu Teşvik Fonuna para girmemektedir.

için 1080 gün prim ödenmiş olması şartı ile ödenecek prim miktarının brüt ücret üzerinden işverenden %3, işçiden %2 ve devletten %2 oranında olmak üzere toplamda %7 gibi çok yüksek bir miktarda olması da ağır bir şarttır. Yüksek oranlarda alınan işsizlik sigortası primlerinden dolayı 31 Ekim 2002 itibariyle işsizlik sigortası fonunda giderler düşüldükten sonra yaklaşık 4.4 katrilyon gibi çok büyük bir meblağ birikmiştir¹⁵. 1 Kasım 2002 tarihinden itibaren işsizlik fonuna hiç para girmeyecek dahi olsa asgari ücretin neti olan aylık 184 milyon liradan yaklaşık 4.030.000 kişiye 6 ay boyunca yetecek kadar fonda para birikmiştir¹⁶. Kaldı ki işsizlik ödeneğinin limitleri 92 milyon ile 184 milyon arasında olduğu dikkate alınır ise toplanan prim miktarının ve alınan prim oranlarının çok yüksek olduğu daha iyi anlaşılacaktır. Mart-Ekim 2002 itibariyle işsizlik sigortasının ödemeleri ile İşsizlik sigortası fonu gelir gider kalemleri aşağıdaki tablolarda da gösterilmektedir.

Tablo 1: İşsizlik Sigortası Ödemeleri

	Mart 2002	Nisan 2002	Mayıs 2002	Haziran 2002	Temmuz 2002	Ağustos 2002	Eylül 2002	Ekim 2002
İşsizlik Ödeneği Alan	5.710 kişi	13.126 kişi	20.463 kişi	26.472 kişi	32.902 kişi	36.068 kişi	39.333 kişi	39.69 kişi
Ödenen Miktar (Milyar TL)	1.254,87	2.413,77	3.212,91	3.842,78	4.914,75	5.150,41	6.204,26	6.391,67

Kaynak: İşsizlik Sigortası Fonu Aylık Basın Bülteni No:25, Kasım 2002, http://www.iskur.gov.tr/mydocu/basin_bulteni.html

Tablo 2: İşsizlik Sigortası Fonu Gelir-Gider Tablosu (Milyar TL)

Gelirler	Toplam (30 Eylül 2002 Tarihi İtibariyle)	Ekim 2002	Toplam (31 Ekim 2002 Tarihi İtibariyle)
İşçi işveren primleri	1.574.218,99	70.639,12	1.644.858,11
Gecikme zammı	536,81	2.498,42	3.035,23
Devlet payı	602.744,48	23.576,44	626.320,92
Faiz geliri	2.010.207,92	200.867,63	2.211.075,55
İdari para cezaları	347,81	80,09	427,90
Toplam	4.188.056,01		4.485.717,71
Giderler	32.761,20	7.781,67	40.542,88
Toplam fon varlığı	4.155.294,80		4.445.174,83

Kaynak: İşsizlik Sigortası Fonu Aylık Basın Bülteni No:25, Kasım 2002, http://www.iskur.gov.tr/mydocu/basin_bulteni.html

Bir endişe daha bulunmaktadır ki o da işsizlik sigortası fonunda biriken paraların amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmayacağıdır. Hele ekonomik

¹⁵ İşsizlik Sigortası Fonu Aylık Basın Bülteni No:25, Kasım 2002. <http://www.iskur.gov.tr>

¹⁶ İşsizlik sigortasından sadece işsizlik ödeneği verilmeyecektir. Hastalık ve analık sigortası için sigortalı adına işsizlik sigortası fonundan ödeme yapılacaktır. İşsizlik sigortası sonuçlarını 1 Mart 2002 tarihinden itibaren vermeye başladığından işsizlik sigortasının edimlerinden yararlananların sayısı arttıkça toplam giderler artacağından zaman içinde gelir ve gider kaleminin dengede kalmasına dikkat edilmelidir.

krizleri bitmeyen ve ekonomik istikrarı yıllardır yakalayamayan ülkemizde işsizlik sigortası fonu, sosyal güvenlik için kesilen primlerin iyi değerlendirilmemesi sonucu iflas noktasına gelen sosyal sigorta kurumlarımız gibi olmamalıdır. İşsizlik sigortası fonundaki paralar tıpkı bugüne kadar olduğu gibi reel olarak korunmalı ve fon kaynakları sadece işsizlik sigortasının kuruluş amacına uygun olarak yani işsizlik ödeneğinin vermesinde, hastalık ve analık sigortası primlerinin karşılanmasında ve bu dönemde yeni bir işe girebilmelerine yönelik iş bulma hizmeti, meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi sağlanmasında kullanılmalıdır.

İşsizlik sigortası için işsizlik sigortası fonunda bu kadar büyük miktarda para toplanmasına gerek olmadığından hareketle 2002 Yılı Bütçe Kanunu'nda¹⁷, 2002 yılı için işsizlik sigortasına işverenler %2, işçilerden %1 ve devletten %1 oranında katılımın yapılması yeterli bulunmuştur. Hatadan dönüş çok yerinde olmakla beraber yeterli olmamıştır. Bu amaçla çok alternatifli düzenlemeler yapılabilecek olsa da temelde dikkat edilmesi gereken husus bu yeni düzenlemelerin, işçileri ve işverenleri işsizlik sigortasına katılmaya teşvik edecek, kayıt dışı istihdamı azaltacak özelliklerde olmasıdır. Bu nedenle;

- 1) İşsizlik sigortasına bütün sigortalı çalışanlardan ücretleri ne olursa olsun brüt asgari ücret miktarı üzerinden; işverenler %2, işçilerden %1 ve devletten %1 oranında katkı yapılması daha yerinde olacaktır. İşsizlik sigortası prim oranlarının düşürülmesi ve prim kesintilerin asgari ücret baz alınarak yapılması hem kayıt dışı istihdamı hem de işverenlerin prim yüklerini biraz olsun azaltacağından faydalı olabilecektir.¹⁸
- 2) İşsizlik ödeneğinden yararlanabilmek için yapılan düzenlemedeki kademelendirme daha adil olabilirdi. Örneğin son 3 yıl içinde;
  - a. Toplamda en az 540 gün işsizlik sigortası primi ödeyenlere 6 ay,

---

¹⁷ Bkz 12.12.2001 Tarih ve 4726 Sayılı Kanun, 22.12.2001 Tarih ve 24618 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete.

¹⁸ Sigortalı olarak çalışan bir işçi zaten en az asgari ücret miktarı kadar ücret almaktadır. Prime esas kazancın alt sınırı asgari ücretten çok olduğu için aradaki fark işverenlere fazla bir yük getirmektedir. Prime esas kazancın alt sınırı asgari ücret miktarı kadar olduğunda işverenlerce ödenmek zorunda olan prim farklarının önüne geçilmiş olacaktır. Bu nedenle 506 Sayılı SSK'nun 78. maddesinde değişiklik yapılarak prime esas kazancın alt sınırı asgari ücretin brütü kadar olacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Ayrıca asgari ücret baz alındığında, ücretleri ne olursa olsun sigortalı olarak çalışan işçilerden işsizlik sigortası için kesilecek prim miktarı ile işsizlik ödeneğine hak kazanıldığında alınacak ödenek miktarı arasında da eşitlik sağlanmış olacaktır.

- b. Toplamda en az 720 gün işsizlik sigortası primi ödeyenlere 8 ay,
  - c. Toplamda en az 900 gün işsizlik sigortası primi ödeyenlere 10 ay,
  - d. Toplamda en az 1080 gün yani aralıksız işsizlik sigortası primi ödeyenlere de 12 ay süreyle işsizlik ödeneği verilmesi daha adilane olacaktır.
- 3) İşsizlik ödeneği miktarının asgari ücretin netinden fazla olmaması çok isabetlidir. Ancak, ödenecek miktarın belirlenmesinde sigortalının çalışırken aldığı ücret değil, işsizlik ödeneğinden yararlanmaya hak kazandığı süre dikkate alınmalıdır. Ayrıca, işsizlik ödeneğinin miktarı, işsizlik ödeneğinin verildiği süre içinde kademeli olarak azaltılarak sigortalının bir an önce iş bulması için kendisini zorunlu hissetmesi sağlanmalıdır. Bu amaçla örneğin işsizlik ödeneğinden;
- a. 6 ay yararlanmaya hak kazananlara ilk 2 ay net asgari ücretin %70'i, sonraki 2 ay %60'ı, son 2 ay %50'si kadar,
  - b. 8 ay yararlanmaya hak kazananlara ilk 2 ay net asgari ücretin %80'i, sonraki 2 ay %70'i, sonraki 2 ay %60'ı, son 2 ay %50'si kadar,
  - c. 10 ay yararlanmaya hak kazananlara ilk 2 ay net asgari ücretin %90'ı, sonraki 2 ay %80'i, sonraki 2 ay %70'i, sonraki 2 ay %60'ı, son 2 ay %50'si kadar,
  - d. 12 ay yararlanmaya hak kazananlara ilk 2 ay net asgari ücret kadar sonraki 2 ay %90'ı, sonraki 2 ay %80'i, sonraki 2 ay %70'i, sonraki 2 ay %60'ı, son 2 ay %50'si kadar işsizlik ödeneği verilmesi daha isabetli olabilirdi.

Ülkemizde yaşanan son ekonomik kriz sonrasında işsizlik çok yüksek oranlara ulaştı¹⁹. Özellikle işsizlik eğitilmiş gençler arasında çok yaygın hale geldi. Hiç sigortalı olmayan çok sayıda işsiz işsizlik sigortasından yararlanabilmesi hem yasalar açısından hem de sigortacılık mantığı açısından mümkün değildir. Ancak Anayasasına göre sosyal devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, sayıları milyonlarla ifade edilen bu işsiz kesime de sosyal güvence vermesi sosyal devlet olmanın ilkelerindedir. Bu amaçla ilk defa

---

¹⁹ DİE'ne göre 2500000 kişi işsiz. Gayri resmi rakamlar ise daha da çok kişinin işsiz olduğunu iddia ediyor.

çalışma hayatına girmek için hazır olan özellikle yüksek öğrenim görmüş gençlere meslek kazandırmak için mevcut düzenlemelerin daha uygulanabilir hale getirilmesi, mevcut düzenlemelere ilave yeni düzenlemelerin yapılması ve gerekli hizmetlerin verilmesi gerekmektedir. Bu noktada işverenlere, işyerlerindeki istihdam kapasitesinin belli bir yüzdesini (sakat ve eski hükümlüde olduğu gibi) ilk defa iş hayatına girecek (ilk defa sigortalı olacak) olanlara ayırmaları şartını getirecek bir yasal düzenlemenin yapılması yararlı olabilecektir. Böylelikle ilk defa iş hayatına atılacak olanların özellikle de gençlerin geleceğe umutla bakmalarını sağlanmış olacaktır. Yine işsizlik sigortasınca sigortalılara verilen iş bulma hizmeti, meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimi sağlaması gibi olanaklardan işsizlik sigortası kapsamında olmayanların etkin şekilde yararlandırılması yerinde olacaktır.

B. EMEKLİLİĞE HAK KAZANMA KOŞULLARI

Ülkemizde sosyal güvenlik sistemi temelde sosyal sigortalar üzerine inşa edilmiştir. Sosyal yardımlar ve sosyal hizmetler yeterli düzeylerde olmasa da sosyal sigorta kapsamında olmayan ihtiyaç sahiplerini kapsamına almaktadır. Sosyal sigortaların içine girdiği kriz nedeniyle 4447 sayılı kanunla emekliliğe hak kazanmanın koşulları yeniden belirlenmiştir. Kademeli geçişe ilişkin maddeleri Anayasa Mahkemesince iptal edilen 4447 sayılı kanun, 08.09.1999 tarihinden sonra ilk defa sigortalı olacak olan kadınların 58 erkeklerin ise 60 yaşını ve 7000 gün prim ödemiş olmaları veya kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olması, 25 yıldan beri sigortalı bulunması ve en az 4500 gün, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmaları şartıyla emekliliğe hak kazanabileceklerini hükme bağlamaktadır.

Dünyanın az gelişmiş ülkelerinde bile 55-60 yaşın altında normal şartlar altında emeklilik hakkı bulunmamaktadır. Zira çalışma gücü olan herkesi mümkün olduğunca üretimde bulundurmak o ülkenin gelişmesini doğru oranda etkilemektedir. Çalışma gücünü kaybedenlere de yaşlılık dönemlerinde asgari düzeyden de olsa kimseye muhtaç olmadan geçim standardı vermek sosyal güvenliğin ve çağdaş uygarlığın gerekleri arasında yer almaktadır.

Ülkemizde sosyal güvenlik sistemi kapsamına nüfusun tamamına yakını alınmış olsa da taraflar arasında memnuniyetsizlikler bulunmaktadır. 50-60 yıl gibi çok kısa bir geçmişi olan sosyal sigorta kurumlarımızın iflas noktasına gelmesinde ve de bu kurumlardan hizmet alan insanımızın neredeyse tamamının mutsuz oluşundaki temel sebepler incelendiğinde en başta erken emeklilik uygulamalarının geldiği görülmektedir. Emeklilik döneminin sigortalılık süresinden daha uzun olması, ödenen primlerle alınan emekli aylıkları arasında büyük orantısızlıkların oluşmasına ve de zamanla sistemin tıkanmasına yol açmıştır. Siyasi rant uğruna düşülmüş bu hatalardan faydalanıp 38 gibi erken yaşta emeklilik hakkı kazananlar sadece sosyal güvenlik sistemini krize

sokmadılar ayrıca kayıt dışı iş hayatında kalarak işsizliğin artmasına neden olmuşlardır.

Kriz içinden çıkılmaz hal almaya başladığında emeklilik yaşı tekrar yükseltmek zorunda kalınmıştır. İlk defa çalışmaya başlayanlardan kadın olanlar 58 erkek olanlar da 60 yaşından önce emekli olamayacaklardır. 58-60 yaş gelişmiş ülkelere göre düşük olsa da ilk etapta yeterli kabul edilmektedir.

C. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

Sosyal güvenliğin üç temel fonksiyonunu²⁰ tek ayaklı sosyal güvenlik sistemlerinin gerçekleştiremeyeceği düşüncesi çok ayaklı sosyal güvenlik sistemlerinin oluşturulmasını gündeme getirmiştir. Çok ayaklı bir sistemde ilk ayak; gelirin yeniden dağılım fonksiyonuna önem veren, bireylere yaşadıkları toplumun bir üyesi olarak insan onuruna yaraşır bir asgari yaşam seviyesi garanti etmeyi hedefleyen, kamu tarafından oluşturulan ve zorunlu katılımın esas olduğu sosyal güvenlik kurumlarından oluşmaktadır. Bu ilk ayak sosyal devlet olmanın önemli unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir. İkinci ayak; kamu veya özel sektör inisiyatifi ile oluşturulan, zorunlu veya gönüllü katılımın söz konusu olabildiği, genellikle işyeri veya sektör bazlı, sigorta ve tasarruf fonksiyonlarını yerine getirmeye yönelik olarak oluşturulan sosyal güvenlik kurumlarından oluşmaktadır. İkinci ayak birinci ayak sosyal güvenlik kurumlarının sağladığı garantinin üzerine çıkmak ve bu kurumların boşluklarını gidermek amacı taşımaktadır. Üçüncü ayak sosyal güvenlik kurumları ise gönüllü katılımın esas olduğu ve tamamen özel sektör inisiyatifi ile oluşturulan, fon esasına göre çalışan kurumlar olarak daha yüksek bir hayat standardı teminini amaç edinmektedir²¹.

Başta gelişmiş ülkeler olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde sosyal güvenliğin sağlanmasında ana sistemi ilk ayak olan sosyal sigortalar oluşturmaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren olumsuz sonuçlarını hissettiren sosyal güvenlik sistemlerinde yaşanan krizler pek çok ülkede sosyal güvenliğin yeniden yapılandırılmasına neden olmuştur. Bu bağlamda da ana sistem olan sosyal sigorta yöntemi üzerinde daha ciddi bir şekilde durulmuş ve sosyal güvenlik krizinden çıkış yolları, sosyal sigortalar üzerinde yapılacak reformlarla özdeşleştirilmiştir. Kimi reform önerileri çok radikal olmuş ve sosyal sigortaların tamamen kaldırılarak, bu işin tamamen özel sigortalarca yapılmasına kadar varmıştır. Buna örnek olarak Şili'de sosyal sigortaların yerini özel sigortaların alması gösterilebilir. Latin Amerika ülkeleri içinde emeklilik sistemini özelleştirerek Bismarck tipi modelden en radikal olarak ayrılan ilk ülke Şili olmuştur. 1981'de, neo-liberal ideoloji ve Pinochet diktatörlüğünün

²⁰ İlki gelirin yeniden dağılımını sağlama fonksiyonu, ikincisi sigorta fonksiyonu, üçüncüsü tasarruf fonksiyonu, ALPER Yusuf: "Sosyal Güvenlikte Yeni Bir Adım: Bireysel Emeklilik", Çimento İşveren, C:16, S:2, Ankara, Mart 2002, s.13.

²¹ ALPER: a.g.m., s.13-14.

gücüyle, mevcut kamusal dağıtım (PAYG) sisteminin yerini bireysel hesaplara dayalı emeklilik fonları almıştır²². Ancak Şili dışındaki ülkeler sadece özel sigortalara değil, ikinci ve üçüncü ayak sigortalara hem sosyal hem de özel sigortalara bir arada bulundurarak özel sigortalara sosyal sigortalara tamamlayıcı bir görev vermişlerdir. Böylece uzun yıllardır sosyal güvenliğin sağlanmasında kullanılan sigorta yönteminin aktif sosyal sigorta koluna tamamlayıcı olarak özel sigorta kolu eklenmiş ve özel sigortalar sosyal güvenliğin sağlanmasında tamamlayıcı aktif bir yöntem olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Özel sigortaların aktif rol almaları sosyal sigortaların pasifleşmesi anlamına gelmemektedir. Özel sigortaların sosyal güvenlik sistemi içine katılmaları sosyal sigortaların önemini de azaltmamaktadır. Aksine sosyal sigortaların yükünü hafifleterek daha verimli hizmet vermelerini kolaylaştırmaktadır. Sosyal sigortalar sosyal güvenlik sisteminin kalbi olarak toplumun tüm kesimlerine asgari düzeyde dahi olsa yaşam standardı vermektedir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerinin hiç birisinde taşıdıkları önemli görevler nedeniyle sosyal sigortalardan tamamen vazgeçilmesi mümkün görünmemektedir.

Ülkemizde özellikle akademik kesimlerde, “önemli olan insanların mutlu olmasıdır” felsefesinden hareketle sadece sosyal sigortalara mı, yoksa özel sigortalara mı veyahut ikisinin de birlikte olmasıyla mı en iyi sonucun alınacağına yönelik objektif tartışmalar yapılmaktadır²³. 7 Ekim 2001 tarihinden itibaren yürürlüğe giren bireysel emeklilik düzenlemesiyle²⁴ bu tartışmalar daha da önem kazanmıştır. Yasa ile ilgili yönetmelikler de hazırlanarak Resmi

---

²² MÜLLER Katharina: Pension Privatization in Latin America, Journal of International Development J. Int. Dev. 012, 2000, p.509; SÖZER: “Sosyal Sigortalarda Yeniden Yapılanma ve Şili Modeli”, Sosyal Güvenlik dünyası Dergisi, Nisan 2001, s.7 vd.; KAPAR Recep: “Şili Sosyal Güvenlik Sisteminde Sağlık ve Emeklilik Sigortalarında Yaşanan Değişimler”, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:1, S:1, 1999, s.175 vd.; ÖZSUCA Şerife Türcan: “Şili ve Arjantin Sosyal Güvenlik Reformları: Neler Öğrendik?”, Ekonomide Durum, Güz 1999, Türk-İş, s.218 vd.

²³ Bu tartışmalara, siyasiler, meslek kuruluşları ve çok sayıda akademisyen katılmaktadır. Bu tartışmaların bazıları hakkında ayrıntılı bilgi almak için bkz. SÖZER: “Sosyal Sigortalarda Yeniden Yapılanma ve Şili Modeli”, Sosyal Politika Tartışmaları-III, 14-15 Mayıs 1998 Çeşme-İZMİR, Türk Haber-İş Sendikası Yayınları No:20/1999, s.175 vd.; SÖZER: “Sosyal Sigortalarda Yeniden Yapılanma Konusunda Tarafların Görüşleri”, Sosyal Politika Tartışmaları-I, 24 Mayıs 1996 İZMİR, Türkiye İşçi Emeklilileri Cemiyeti, Aralık 1996, s.80 vd.; TÜSİAD: “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yeniden Yapılanma Sorunlar, Reform İhtiyacı, Arayışlar, Çözüm Önerileri, Yayın No: TÜSİAD-T/97-10/217), Ekim 1997 ;TOBB: “Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, Ankara-1993;

²⁴ Bkz 28.03.2001 Tarih ve 4632 Sayılı Kanun, 07.04.2001 Tarih ve 24366 Sayılı Resmi Gazete.

Gazete’de yayınlanmıştır²⁵. Başta gelişmiş ülkeler olmak üzere pek çok ülkede uygulanan bireysel emekliliğin, ülkemizin sosyo-ekonomik yapısı itibarıyla ne gibi sonuçları vereceği çeşitli kesimlerce merakla beklenmektedir. Vereceği sonuçları şimdiden değerlendirme imkanı olmadığına göre, bireysel emeklilik ile ilgili düzenleme hakkında genel bir inceleme yapmak daha yerinde olacaktır.

Bireysel emeklilik sisteminin amacı; “Kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek gelir sağlayarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmasını teminen, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesidir”²⁶.

Bireysel emeklilik sistemi hazırlanırken sosyal güvenlik işlevi kadar, ülkenin gereksinim duyduğu uzun vadeli yatırım için gerekli fonların oluşturulması, kamunun uzun vadeli borçlanma imkanlarının artırılması, piyasalarda görülen spekülasyonların azaltılması, milli tasarrufların artırılması, sermaye piyasalarının gelişmesinin ve güçlenmesinin sağlanması gibi amaçlar da gözetilmiştir.²⁷ Düzenlemenin asıl amacı, ülkemizde sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sisteminin kurulmasını desteklemektir. Mevcut sistemin tatmin düzeyinin artırılması zorunluluk halini aldığından bireysel emeklilik planları uygun vasıtalarla birisidir.²⁸ Zaten sistemin gönüllük esasına dayanması sebebiyle güven unsuru katılımcıların iradelerine bağlanmıştır.

Sosyal güvenlik sistemimizin çeşitli nedenlerle içinde bulunduğu kriz, bireylere emeklilik hayatlarında yeterli bir yaşam olanağı vermemektedir. Benzer sebeplerden dolayı dünyanın gelişmiş ülkelerinde sosyal güvenlik sistemi, tamamlayıcı emeklilik programları ile desteklenmektedir²⁹. Dünyadaki özel emeklilik programları zorunlu veya gönüllü veyahut ikisinin de bir arada bulunması şeklinde uygulanmaktadır.

Bireysel emeklilik sistemi, sermaye piyasalarının geliştiği ve ekonomik istikrarın olduğu ülkelerde başarıyla uygulanmakta ve bireylere emeklilik dönemlerinde daha iyi bir yaşam standardı vermektedir. Özel emeklilik sistemlerin başarılı olabilmesi için, ekonominin iyi işlemesi ve gelişmesi yanında

---

²⁵ Bkz 28.02.2002 Tarih ve 24681 Sayılı Resmi Gazete.

²⁶ Bkz 4632 sayılı Kanun md.1.

²⁷ ARICI Kadir: “Sosyal Güvenlik Sistemimiz İçin Yeni Bir Tecrübe: :Özel Emeklilik Fonları”, İşveren Dergisi, TİSK, C:XL, S:3, Aralık-2001, s.20-21.

²⁸ ARICI: a.g.m. s.21.

²⁹ Dünyada sosyal güvenlik sistemlerini tamamlayıcı sistemler için bkz. SÖZER: “Yaşlılık Sigortasını Tamamlayıcı Sistemler”, Sosyal Güvenlik Kurultayı, Tebliğler-Yorumlar, Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti, Ankara-1992, s.31-48.

politik ve ekonomik istikrarın sürekliliği de şarttır.³⁰ Ancak, ülkemizde sermaye piyasalarının yeterince gelişmemiş, ekonomik ve siyasi istikrarın henüz sağlanamamış olması, bireysel emeklilik hesaplarında birikecek tasarrufların reel olarak korunması ve emeklilik döneminde sahiplerine daha iyi bir yaşam standardı verecek kadar bir getirisinin olacağı konusunda yeterli bir güvencin oluşmasına engel olmaktadır. Zaten bireysel emeklilik sisteminin zorunlu olmaması bu yönüyle bireylere iştirak için hür iradeleri ile karar vermeleri olanağı vermektedir. Ancak, gönüllük esasına dayalı olan bireysel emeklilik sisteminin gereken ilgiyi ve katılımı görmesi, dahası kurumsallaşması ülkemizin sosyo-ekonomik yapısı nedeniyle zor görülmeyle beraber sonucu sistemin tanıtımı, teşviki ve uygulamalardaki başarısı belirleyecektir. Zorunlu olmayan sistemlerde vergi teşvikleri çok önemlidir. Bu konuda gerekli teşvikler sağlanmakla birlikte, vergi matrahından düşülecek prim/gelir oranının yaşla birlikte yükseltilmesi gibi bir metodun uygulanması, tasarruf eğilimi yüksek, görece yaşlı kuşakları tasarrufa teşvik edici bir unsur olabilecektir.³¹

Bireysel emeklilik sistemine katılım, medeni hakları kullanma ehliyetine haiz herkes için mümkündür. Sisteme katılacak kişiler şirket ile emeklilik sözleşmesi imzalamak zorundadırlar. Yasada emeklilik sözleşmesiyle, katılımcının sisteme girmesine, sistemden ayrılmasına, emekli olmasına, katkıların ödenmesine, bu katkıların bireysel emeklilik hesaplarında izlenmesine, fonlarda yatırıma yönlendirilmesine, katılımcı veya lehdarına yapılacak ödemelere ilişkin esaslar ile tarafların diğer hak ve yükümlülükleri düzenlenmektedir.³²

Katılımcı, emeklilik sözleşmesinde belirtilen esaslar dahilinde, şirket nezdinde açılacak bireysel emeklilik hesabına katkı yapar ve emeklilik sözleşmesinde yer alacak şartlar çerçevesinde, katkı payının aynı şirkete ait birden fazla fon arasında paylaşılmasına karar verebilir. Katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin başka bir emeklilik şirketine aktarılmasını talep edebilir. Bu halde şirket bildirimden itibaren en geç yedi iş günü içerisinde talebi yerine getirmekle ve birikimlerle birlikte bu hesaba ilişkin bilgi ve belgeleri aktarmakla yükümlüdür. Başka bir şirkete aktarım talebinde bulunulabilmesi için, bu kanun kapsamında yapılan ilk emeklilik sözleşmesinin yürürlük tarihinden itibaren en az bir yıl geçmesi gerekmektedir.³³ Katılımcının emeklilik hesabını transfer edebilmesi için, ilk şirkete düzenli olarak bir yıl süreyle primlerini ödemiş olması şartı, ilk bakışta katılımcının tercihlerini

³⁰ DOĞAN Noyan: “Arjantin’de Olanları Gözardı Etmeyelim” Dünya Gazetesi 19 Aralık 2001.

³¹ ŞENTÜRK Şenol Serkan: “Şili ve Peru Uygulamaları Işığında Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” Birlik’ten Dergisi, S:18, Haziran 2001. <http://www.tsrbs.org.tr/private/trk/sayi18/ince18.htm>.

³² Bkz 4632 sayılı Kanun md.4.

³³ Bkz 4632 sayılı Kanun md.5.

kısıtlaması yönünden olumsuz gibi gözükse de, şirketlerin maliyetlerinin, dolayısıyla gider paylarının artmasını engelleyeceğinden uzun dönemde katılımcıların lehine olacaktır.³⁴

Katılımcı, sisteme giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak koşulu ile 56 yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanabilecektir. Emekliliğe hak kazanan katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin bir kısmının veya tamamının defaten ödenmesini ya da yapacağı yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını talep edebilecektir.³⁵ 4447 sayılı kanunla emeklilik yaşı kadınlarda 58 erkeklerde 60 olduğuna göre bireysel emeklilik sayesinde bireylere daha erken yaşta emekli olma olanağı verilmiş olmaktadır. Ayrıca işsizliğin çok yüksek oranlarda olduğu ülkemizde ileri yaşlarda çalışma gücünü kaybedenlere veya iş bulamayanlara geçim olanağı sağlamak açısından bireysel emeklilik için 56 yaşının sınır olması isabetli olmuştur³⁶.

III. SONUÇ

Sosyal güvenlik sistemimizin son birkaç yıl içinde yaşadığı değişikliklerin incelendiği bu çalışmada üç yenilik üzerinde durulmuştur. Gelişmiş bütün ülkelerin sosyal güvenlik sisteminde önemli bir yeri bulunan işsizlik sigortası ülkemizde de uygulanmaya başlanmıştır. Ülkemiz açısından son derece olumlu bir gelişme olan işsizlik sigortası, eleştiri bulan pek çok özellik taşımasına rağmen sosyal güvenlik sistemimize yeni bir standart eklemiştir. İşsizlik sigortası, diğer sosyal sigorta kollarında uygulanan ve sistemi krize sokan popülist ve siyasi rant hesapları üzerine işletilmediğinde, zaman içinde eleştiri bulan yönleri de giderildiğinde sosyal güvenlik sistemimizde çok daha önemli bir yer bulacaktır.

Sosyal güvenlik sistemimizi krize sokan ve sosyal sigorta kurumlarımızı emekli aylığı ödeyemeyecek düzeye getiren erken yaşta emeklilik uygulamasına nihayetinde son verilmiştir. Artık emeklilik, kadınlarda 58, erkeklerde 60 yaşına yükseltilmiştir. Gelişmişinden az gelişmişine kadar bütün ülkelerde 60 yaşın altında emeklilik sigortasının olmadığı düşünüldüğünde ülkemizde yapılan bu yeni düzenleme kuşkusuz ki çok yerinde olmuştur. Ancak ortalama yaşam süresinin sürekli olarak arttığı ülkemizde orta

---

³⁴ ŞENTÜRK: a.g.m.

³⁵ Bkz 4632 sayılı Kanun md.6.

³⁶ SÖZER: "Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Sorunlar ve Çözüm Önerileri", İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul-2001, s.48-55, TUNCAY: "Bireysel Emeklilik Rejimi Üzerine", Çimento İşveren, C:14, S:2, Mart 2000, s.3-15.

vadede emeklilik yaşının sınırını biraz daha yukarılara çıkarmak yönünde talepler gelebilecektir.

Sosyal güvenlik sistemimizle ilgili gerçekleşen diğer bir yenilik, bireysel emeklilik sisteminin yasallaşması ve uygulamaya girmesi olmuştur. Gelişmiş ülkelerde kamu emeklilik sistemini tamamlayıcı bir rol alan özel emeklilik için ülkemizde yasal düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeyle bireylere emeklilik dönemlerinde ilave gelir sağlanması ve bireyleri tasarrufa teşvik ederek sermaye piyasalarına daha fazla para girmesi amaçlanmaktadır. Ülkemizin ekonomik yapısı nedeniyle hedeflenen başarının gerçekleşip gerçekleşmeyeceği büyük tartışmalar götürmektedir. Ancak dünyadaki benzer uygulamalardan ve ülkemizdeki hayat sigortacılığında ders alınması, ülke ekonomisine istikrar getirilmesi, tanıtımının iyi yapılması ve de bireylere güven verilmesi durumunda bireysel emeklilik sistemi başarı bulabilecektir.

Kısaca hızla gelişen dünyada ve ihtiyaçların sürekli değiştiği sosyal güvenlik sistemlerinde, zaman içinde yeni değişiklikler yapmak gerekmektedir. Bu itibarla ülkemizde de sosyal güvenlik sistemimizi yakından ilgilendiren söz konusu değişikliklerin yapılması çok yerinde olmuştur.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

ALPER Yusuf: “Sosyal Güvenlikte Yeni Bir Adım: Bireysel Emeklilik”, Çimento İşveren, C:16, S:2, Ankara, Mart 2002

ARICI Kadir: “Sosyal Güvenlik Sistemimiz İçin Yeni Bir Tecrübe: :Özel Emeklilik Fonları”, İşveren Dergisi, TİSK, C:XL, S:3, Aralık-2001.

DOĞAN Noyan: “Arjantin’de Olanları Gözardı Etmeyelim” Dünya Gazetesi 19 Aralık 2001.

İŞSİZLİK SİGORTASI FONU AYLIK BASIN BÜLTENİ: No:25, Kasım 2002. <http://www.iskur.gov.tr>

KAPAR Recep: “Şili Sosyal Güvenlik Sisteminde Sağlık ve Emeklilik Sigortalarında Yaşanan Değişimler”, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:1, S:1, 1999.

KUTAL Metin: “Türkiye’de İşsizlik Sigortası: Uygulamada Doğabilecek Sorunlar ve Çözüm Önerileri” İşsizlik Sigortası Uluslararası Semineri, TİSK, 18 Mayıs 2000-Ankara.

MÜLLER Katharina: Pension Privatization in Latin America, Journal of International Development J. Int. Dev. 012, 2000.

ÖZSUCA Şerife Türcan: “Şili ve Arjantin Sosyal Güvenlik Reformları: Neler Öğrendik?”, Ekonomide Durum, Güz 1999, Türk-İş

SÖZER Ali Nazım: “Yaşlılık Sigortasını Tamamlayıcı Sistemler”, Sosyal Güvenlik Kurultayı, Tebliğler-Yorumlar, Türkiye İşçi Emeklileri Cemiyeti, Ankara-1992.

SÖZER Ali Nazım: “Sosyal Sigortalarda Yeniden Yapılanma Konusunda Tarafların Görüşleri”, Sosyal Politika Tartışmaları-I, 24 Mayıs 1996 İZMİR, Türkiye İşçi Emeklilileri Cemiyeti, Aralık 1996.

SÖZER Ali Nazım: Sosyal Devlet Uygulamaları, T.İ.E.C. Yayın No:8, İzmir-1997, s.64.

SÖZER Ali Nazım: “Sosyal Sigortalarda Yeniden Yapılanma ve Şili Modeli” Sosyal Politika Tartışmaları-III, 14-15 Mayıs 1998 Çeşme-İZMİR, Türk Haber-İş Sendikası Yayınları No:20/1999.

SÖZER Ali Nazım: “Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, İstanbul Barosu Yayınları, İstanbul-2001.

SÖZER Ali Nazım: “Sosyal Sigortalarda Yeniden Yapılanma ve Şili Modeli”, Sosyal Güvenlik dünyası Dergisi, Nisan 2001.

ŞENTÜRK Şenol Serkan: “Şili ve Peru Uygulamaları Işığında Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” Birlik’ten Dergisi, S:18, Haziran 2001. <http://www.tsrbs.org.tr/private/trk/sayi18/incele18.htm>.

TOBB: “Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu”, Ankara-1993.

TUNCAY Can: “Bireysel Emeklilik Rejimi Üzerine”, Çimento İşveren, C:14, S:2, Mart 2000.

TUNCAY Can: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 9.Bası, İstanbul-2000

TUNCAY Can: “Prime Esas Günlük Kazanç Sınırlarının Belirlenmesi Çıkmazı” İşveren Dergisi, C:XL, S:5, Şubat 2002.

TÜSİAD: “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Yeniden Yapılanma Sorunlar, Reform İhtiyacı, Arayışlar, Çözüm Önerileri, Yayın No: TÜSİAD-T/97-10/217), Ekim 1997.

YÜKSEL Nihat: “Sosyal Sigorta Sistemimiz: Sorunlar ve Çözüm Önerileri” İşveren Dergisi, C:XL, S:5, Şubat 2002.

08.09.1999 Tarih ve 23810 Sayılı Resmi Gazete.

07.04.2001 Tarih ve 24366 Sayılı Resmi Gazete.

23.11.2001 Tarih ve 24592 Sayılı Resmi Gazete.

22.12.2001 Tarih ve 24618 Mükerrer Sayılı Resmi Gazete.

30.01.2002 Tarih ve 24656 Sayılı Resmi Gazete.

28.02.2002 Tarih ve 24681 Sayılı Resmi Gazete.

01.06.2002 Tarih ve 24772 Sayılı Resmi Gazete.